

Landskap: *Småland.* Upptecknat av: *Karl Oqvist*
 Härad: *Sunneryd.* Adress: *Sala, Hammuda.*
 Socken: *Pjötteryd.* Berättat av: *Maria Magnusson*
 Uppteckningsår: *1888.* Född år *1857* i *Pjötteryds förs.*

Uppteckningen rör *Dop och kyrktagning.*

Dop: s. 1

Kyrktagning: s. 15'

Då barnet hade kommit till världen och allt gått väl, var man dock ej fri från bekymmer och farhågor. Den i generationer fortlevande tron på onda väsens förmåga att skada människan gjorde att man aldrig kunde känna sig säker. Närst utsatt för onda maktens inflytande var det lilla barnet, innan det blev döpt. För att skydda det odöpta barnet, hade man många regler att iakttaga. Först och främst skulle stål och eldhol läggas i det vattnen var i barnet badades, första gången efter födelsen. Vidare skulle stål läggas i barnets vagn.

Smitland
Sunneds
Påttå
år 1855

4467

nytt, Paul Ericsson

Ben Maria Magnusson

1855

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

Ugagnan lades jämväl "vättajud" som skyddade barnet för "vättäm". Slutligen barde häret elden ständigt brinna på hårdem ända från barnets födelse tills det blivit döpt. Det kunde ju till och med hända att trollen bytte sig till människobarn för att lämna trollungar i stället. Ett sådant trollbarn som kallades "boattbyting". Särskilt om födelsen kom att inträffa då den havande befann sig ute i skog och mark, var faren för att på barnet förbytt, särskilt stor. Det berättas om en kvinna "Susanna på Gustavspass" vilken födde ett barn ute i skog.

Skriv endast på denna sida!

gen, och fick detta sitt barn ut-
bytt mot ett trollbarn. Trollbarnet
blev dock ej så gammalt, utan
dog vid 20 års ålder.

Var barnet sjukt och klenst vid
födelsen brukade man ge det "nö-
dop". Denna dopförrättning kunn-
de utföras av vem som helst,
dock är troligt att man anlätade
den själslärde barnmarskan för
detta ändamål. Ett "nödop" skulle
om barnet blev vid liv, bekräf-
tas av prästen. Den ständiga
frukten man hyste för att bar-
net skulle råka ut för något olyg-
gjorde att dopförrättningen påsky-
dades. Det var också otrealigt

att ha odöpta barn i huset, ty
de ansågos som hedningar ända
Tills de blivit döpta. Någon vidare
kärlek hyste man ej till det odöp-
ta barnet. Kort sagt - föräldrarna
voro ej glada vid barnet, förrän
det blev döpt.

Da alltså barnet skulle döpas, vil-
ket oftast skedde i kyrkan, begar
sig mannen ut i byn, för att bju-
da till "basäl". Antingen bjöd man
alla byberna, eller endast faddrar-
na, jämte de eventuellt närboende
släktingarna. En gammal sedvän-
ja var, att ej någon som blev bju-
den till "basäl" fick neka till
inbjudningen. Vagrade någon ett

infinna sig till gillet, el. barn-
döret. Trodde man att barnet kom
att bli något i livet, d. v. s. att det
kom att röna metsägelse, och dess
önskningar bli ofullbordade.

Då alltså barnet skulle föras till
kyrkan, badade man det, samt på-
tog dopdräkten, som bestod av en
"kressningeklänning" samt en
"kressningekätte". Man hade blå
dopdräkt till gossar, och röd dop-
dräkt till flickor. Hade man guld
och silversaker, fästes dessa på bar-
nets bröst, detta för att barnet
skulle i framtiden bli en rik
man respektive kvinna. En mål fäst-
tes i barnets dopdräkt, som skydd

för "vätten" och andra otrevligheter.
Barnets händer fastbundes på bröstet.
Faddrarna voro fyra, därav två män och två kvinnor. Faddrarne benämndes "goffa" och "gommor".
Den förnämsta av faddrarna var den kvinna som skulle bära fram barnet till dopet, som man sade "hälla bannöt", och denna kvinna kallades "bannabäskan", även benämnd "den redia gommen".
Mokornas första barn skulle mennens moder bära till dopet. Det andra barnet skulle kvinnans moder bära, och därefter blev det mennens och kvinnans systrar som fingo taga vid. Kunde ej dessa

Själuskriana "baanabärska" anli-
tas, bad man en god vän "hälla
baanät te dopät". Den andra kvin-
liga faddren skulle hälla barnets
"hätta" då dopakten förrättades, och
kallades därför "hättegammä".
Gästnaderna för "bästet" skulle
föräldrarna svara för, men däremot
skulle faddrarna ge barnet vissa
gävor, som benämndes "faddägavä".
Sölunda skulle "baanabärskan"
ge barnet dess dopdrökt, samt
ett silvermynt, insvept i den-
samma. Ofta lade "baanabärskan"
en bit "speckä" (4 riksdaler) i dop-
dräkten. Även förekom att barnet
fick något föremål av silver, ex. en sked.

En kvinna skall ha sagt "ja ha
boät sju i tjuu bytinga te dopöt,
i gott dom väsing sellväsje".
Sättet att färdas till kyrkan, var
ju olika: ibland bar man barnet,
ibland körde man, och någon gång
red man. Då man begav sig ut
ur stugan, skulle man troligen sti-
ga över något föremål av stål, som
lagts på tröskeln. Gick man till
kyrkan, så brukade man gå "jenn-
vejja" och påträffade man då nå-
gon gårdsgård eller "lejje" fick man
ej krypa genom detsamma, utan
i stället lägga ned stängerna, så
att man kunde stiga över. Äkte
man till kyrkan, skulle gossebarnen

sitta till höger, plichebarnet till
vänster. Därades man över en ät-
ler en bäck skulle man offra en
riskvist eller dyl. Då man red till
kyrkan hade man barnet i en påse
"kressningpåse" på "ryggån". Dessa
påsar ha dock ej varit i bruk på
minstone 150 år. Det berättas om
en "baanabäck" som vid fram-
komsten till kyrkan fann att
hon tappat barnet. Hon skulle då
ha yttrat "då gå väl an ja ha på
sån igen". Att denna "baanabäck"
ej var på "nächte" kalu kan man
nästan ta för givet.
Fadern följde med till kyrkan, men
skulle ej vara inne under själva

dopakten. Modern fick ej följa med till kyrkan. Han skulle helst ligga och fick dessutom ej gärna visa sig förrän efter en viss tid efter det barnet fötts. Närmare bestämt; sex veckor då det var ett gossebarn, sju veckor då det var ett flicka-barn. Skulle flera barn döpas på en gång använde man samma dopvatten, dock döpte man gossarna först. Under själva dopakten hade faddrarna vissa regler att iaktaga. Sålunda skulle "baonbärsken" läsa tyst, efter prästen - detta för att barnet skulle få gott för att lösa. Gudmodern skulle toska sig om munnen med barnets massa.

Skrek barnet under dopförrättning
en, så var detta ett tecken till att
det kom att få bra rest. Vid dopet
fick barnen 6 eller 4 namn, som
bestämdes av föräldrarna; dock ägde
"barnboväska" rätt att tillägga ett
namn. Man brukade ofta kristna
upp barnen efter någon berömd
person. Man tänkte sig att barnen
skulle bli lik sina namne.

Även arlidna barns namn gavs
åt barnen. Att giva barnet det
namn var med födelsedagen beteck-
nas var också brukligt.

Gudmodern skulle offra på all-
tarringen. Troligen utgjordes detta
offer av en storre eller mindre

Silacerpennning. Efter dopakten
for man till hemmet för att fö-
ra dagens betydelse. Det berättas
att en bonde som var något barnslig,
sade till prästen "ja far be prästen
att han döpe mitt barn redit,
fr först ja ä föttia, well ja ha att
jöst te goins".

Di "baanaböskan" vid hemkom-
sten från kyrkan lämnade bar-
net till modern, sade hon "ha
ska du far en krestän i stället
fr en hedning". Di barnet var
hemkommet, välsignades det
med orden "Gud välsigne dig".
Dåen före dopfärdem förkom Tra-
ligen denna form av välsignelse.

For att barnet ej skulle få lyta
borde "baanbåskan" på något sätt
försöka skrämme modern, då hon
var hemkommen från kyrkan.
Slutligen satte man sig vid bor-
det för att äta och dricka. Paddrar-
na skulle sitta som hedersgäster.
Det var en stor heder att stå pad-
der; särskilt om man första gång
fick stå paddar för ett gossebarn.
Gästväis hade ju padderskapet si-
na förpliktelser. Bland annat
skulle paddrarna vid föräldrarnas
frånfälle tillse att barnet fick en
kristlig uppfostran. Vi återgå till
"baslät". Den mat som gästerna
fingo var ofta följande rätter: kött

Sovel, "attavälling", pannkaka, vit
gröt, samt brännvin, öl och dricka.
Dessa senare drycker serverades
i Tennstap. Då "baanabäskan" satte
sig till bords, tog hon barnet i knöt,
samt sjöng ett psalmsvers, - detta
för att barnen skulle få bra röst.
Även då barnet blivit större, skul-
le det ha gåvor av faddrarna. Sålus-
da gav Gudmodern barnet en kläd-
ning då det ympades. Då barnet
konfirmerades, borde det ha en
psalmbok el. dyl. som gåva av fadd-
rarna; som nu, efter konfirmatio-
nen, befriades från de förpliktel-
ser fadderskapet innehöll. Gudbarnen
brukade få "julekaka" av sin Gudmor.

Dag barnet innan det blev döpt
 stoppades det ned i ett hål under
 kyrkan, eller lade man det i en
 öppen grav. På samma sätt förpor
 man med dödfödda barn. Denna be-
 gravningsceremoni utfördes i all tysthet.
 Sex respektive 8 veckor efter födelsen
 skulle modern kyrktagas. Hon "togs
 i kjsöke". En pall lades innanför dör-
 ren i kyrkan och på denna pall fick
 kvinnan knäfalla med en prästen.
 Tog henne i hand. Kvinnans man
 samt barnet "gommö" skulle när-
 vara vid kyrktagningen. Efter kyrk-
 tagningen anordnades "kjsökegångsjöll".
 Om mannen övade kjsökegång med
 kvinnan före kyrktagningen fick
 han "böte kjsökedse".